

**Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien. Balladen.** Herausgegeben von **Jürgen Dittmar** und **Otto Holzapfel**, Verlag des Deutschen Volksliedarchivs, VII, Freiburg i Breisgau 1982, 230 str.

**Petra Farwick — Otto Holzapfel, Register zu DVldr.** Vorläufiges Register zu »Deutsche Volkslieder mit ihren Melodien: Balladen«, Band I—VI (1935—76), Deutsches Volksliedarchiv, Freiburg i Br. 1981, 76 str.

**Petra Farwick — Otto Holzapfel, Deutsche Volksliedlandschaften.** Landschaftliches Register der Aufzeichnungen im Deutschen Volksliedarchiv, Teil I, Freiburg i. Br.: Deutsches Volksliedarchiv 1983, 93 str.

**Petra Farwick, Deutsche Volksliedlandschaften.** Landschaftliches Register der Aufzeichnungen im Deutschen Volksliedarchiv, Teil II, Freiburg i Br.: Deutsches Volksliedarchiv 1984, 118 str.

Sedmi dio djela **Njemačke narodne pjesme s napjevima. Balade** realizacija je zamašna i dugotrajna posla koji provodi ekipa »Deutsches Volksliedarchiva« iz Freiburga. Sistematski rad na objavljivanju usmene poezije započeo je davne 1914. Tada je naime osnovan ovaj danas u svijetu ugledan arhiv, a prvi svezak balada tiskan je u Berlinu 1935. Princip sakupljanja pjesama nije se bitno mijenjao, osim što su, naravno, poboljšavane tehničke mogućnosti bilježenja. DVA (kratica arhiva) sakuplja narodne pjesme s njemačkoga govornog područja, dakle i pjesme s područja Austrije, Švicarske, Čehoslovačke, Francuske i Luksemburga a obuhvaćeni su i nekadašnji i sadašnji njemački jezični otoci (npr. Kočevje). Svaki tip pjesme dobiva zatim svoju radnu mapu u koju se svrstavaju svi materijali vezani uz zapise (paralele na drugim jezicima, literatura, dopisivanje i sl.). Drugi vid pohrane iste pjesme je svrstavanje u kataloški sistem. Taj način pohrane tražio je od suradnika često pionirski posao u iznalaže-

nju najprikladnijeg sistema. Ono što se promijenilo od prvog do sedmog izdanja jest završna obrada materijala. Ova posljednja izdanja osim podataka o ambijentu pjesme, kazivaču odnosno pjevaču, ulaze u probleme »višeg reda« kao što je npr. kritika izvora ili kontekst pjesme.

Ovakvi dugotrajni pothvati možda nisu spretni ali neminovno dobivaju još jednu dimenziju — onu povijesnu; prilog su o razvoju znanstvene misli u folkloristici.

Oko DVA bila su, a i danas su okupljena poznata imena folkloristike: John Meier (osnivač), Erich Seemann, Walter Wiora, Gerhard Heilfurth, Wolfgang Suppan, a u novije vrijeme Rolf Brednich i napokon Lutz Röhrich. No vratimo se sedmom svesku u kojem je predstavljeno 14 balada. Uzmemo li u obzir i ranija izdanja, do sada su objelodanjene 154 balade. Na primjeru balade **Otac i kći** čija jedna starija varijanta dolazi i iz Slavonije, predstaviti ću način na koji su balade obrađene.

Predstavljani su tekstovi triju varijanti (uz notni zapis). Nakon toga slijedi komentar teksta koji razlaže odnos između varijanti, eventualnu nepotpunost zapisa, kontaminacije motiva i sl. Slijedi kratak sadržaj tekstova — sažetak varijanti; navode se izvori zapisa te se napokon komentira notni zapis.

Jedna od klasičnih definicija balada predviđa da baladna naracija obično ne obuhvaća više od jednog događaja (slučaja). Zaista njemačke balade su kratke, nisu višeslojne kao naše pripovjedne pjesme, pa je tako i ovoj baladi (uzorku) teško naći podudarnost u našem materijalu. (Kći ne prepoznaje oca, pa mu udvara, a on pronalazi razne izgovore i ne silazi s konja — u jednoj varijanti naslućuje se incest.)

Ključ za potpunije razumijevanje balada je i registar uz tekstove ovih izdanja (od 1935. do 1976). Sastavljači registra Petra Farwick i Otto Holzapfel pravi su znalci svog posla. Registar natuknica nije sastavljen

po nekom formalnom ključu, već proizlazi iz teksta i konteksta balada pa može poslužiti pri raznim klasifikacijama, i ručnim i strojnim (npr. po prvom stihu, po motivu, lokalitetu, funkciji, antroponimima i dr.). Mislim da nije izlišno navesti nekoliko nasumce odabranih natuknica: — Lijepa Mare; cipela, izgubljena; sestra spravljačica otrova; gledaj, dolazi...; slavenski predložak njemačkoj baladi; turski car.

Posebno je vrijedno što u registru nalazimo rječnik pojmova usmene književnosti vezanih uz žanr balada.

Holzappel naglašava u predgovoru da je ovaj registar tek privremen (šesti svezak je planirana polovica materijala), pa najavljuje sažetak koji će izaći kad ovaj kolektivan rad bude priveden kraju.

Drugi registar, »krajolik pjesama« svojevrsan je atlas balada. Arhiv je nastojao na što moderniji način kartografirati informacije vezane uz sakupljene i arhivirane pjesme. Valja pohvaliti i nimalo suhoparan uvod Otta Holzapfela. Omiljeni motto suradnika Arhiva, »reda mora biti«, rezultirao je izdanjima koja su pristupačna čak i onim folkloristima koji slabo vladaju njemačkim.

Nives Ritig-Beljak

**Miodrag Pavlović, Antologija lirske narodne poezije**, Vuk Karadžić, Beograd 1982, 228 str.

Često usmenoj poeziji, kada je čitamo objavljenu u zbirka, izdvojenju iz nekadašnjeg životnog konteksta, pristupamo sa stajališta naših današnjih književnih senzibiliteta. I to je posve opravdano. Nije, međutim, opravdano kada se projekcija našeg distanciranog vrednovanja prenosi unatrag na usmeno pjesništvo, tako da se zanemari njegov cjelokupni tadašnji kontekst. Za razliku od moderne književnosti usmena poezija ne poznaje estetsku funkciju kao dominantnu, što ne znači da je

estetska funkcija podređena praktičnim funkcijama — estetska je funkcija s praktičnim funkcijama stopljena i djelotvorna. Pitanje umjetničke prirode folkloru nije, međutim, samo pitanje dominantne uloge estetske funkcije, pa ni pitanje je li ona svjesna ili nesvjesna. Riječ je ipak o drugačijem poimanju umjetnosti. Usmena književnost egzistira, više ili manje uspješno, i izvan izvornog konteksta, kao zapis ili kao izvedba na temelju zapisa. Svako posezanje za njom, onda kada se želi napraviti antologija, prije svega bit će posezanje za zapisom. Tako je i učinio Miodrag Pavlović, poznati pjesnik i esejist koji se uspješno bavi i usmenim pjesništvom. Pred nama je **Antologija lirske narodne poezije**, koju je autor sastavio u želji da ponudi svoj izbor, čak, štoviše, i interpretaciju usmene poezije (interpretirajući pjesme: **Vila zida grad**, **Vilin čudesni grad** i **Zenidba sjajnog mjeseca**). Svejedno je nazivali mi ovu knjigu antologijom ili zbirkom pjesama — ona predstavlja osobni izbor sastavljača s namjerom koja je očita: da se upozori na neke nove dimenzije usmenog pjesništva.

Čitajući više puta Vukove zbirke narodne poezije, pjesnika je Pavlovića »opčarala«, kako sam kaže, pjesma **Vila zida grad**. Započeo je tako višegodišnje istraživanje ove pjesme, tražeći varijante, mitološke analogije, istražujući njezin jezično-umjetnički sklop. I u tom je traženju izronila ova antologija.

Ne znači da ćemo se uvijek složiti s iznijetim stavovima i razmišljanjima. Pavlović nastoji da izađe iz poznatih okvira, nastoji da poznate situacije pokaže u nekom novom, drugačijem, svjetlu. Ne zanemaruje mogućnosti komparativnog pristupa, traga za arhetipskim situacijama i mitskim funkcijama. Usmenu pjesmu Pavlović promatra kao estetsku činjenicu, pjesničko djelo značajno po sebi samome, promatra je i tumači kao **tekst**. Polazi od uvjerenja da usmena pjesma jest pjesma, smišljeno i osmišljeno književno djelo i tako pjesmu tumači. Nastoji prodrijeti u bit pjesme, osvijet-